

Odkaz Tomáše Garrigua Masaryka

Jaký odkaz po sobě zanechal T. G. Masaryk a jak s ním naložily následující generace a režimy? Odpovědi nabízí výstava Druhý život Tomáše Garrigua Masaryka přístupná do půlky ledna roku 2018 v Mytologické chodbě Valdštejnského paláce v sídle Senátu Parlamentu ČR. Vznikla u příležitosti letošního 80. výročí úmrtí prvního československého prezidenta a blížícího se 100. výročí vzniku Československa. „Zajímá nás trochu jiný pohled na Masaryka, který se stal doslova ikonickou postavou našich dějin. Zaměřili jsme se na jeho odkaz, na to, jak se k němu zachovali představitelé moci a jak ho viděla veřejnost,“ vysvětluje odborný gestor výstavy Emil Voráček z Historického ústavu AV ČR. Expozici připravili pracovníci His-

torického ústavu AV ČR ve spolupráci s dalšími badateli a s Kanceláři Senátu. Materiály a dokumenty pocházejí mj. z Masarykova ústavu a Archivu AV ČR, Archivu bezpečnostních složek, Archivu Kanceláře prezidenta republiky, Masarykova muzea v Hodoníně a několika soukromých sbírek.

Osobnosti T. G. Masaryka se věnují i další projekty pracovníků Akademie věd ČR. Masarykův ústav a Archiv AV ČR například spustil tematický portál <http://tg-masaryk.cz/> s jedinečnou interaktivní mapou znázorňující historická i současná místa v České republice a na Slovensku související s Masarykovým životem a meziválečným Československem – naučné stezky, pomníky, busty, stromy a další památní místa.

Týden vědy a techniky AV ČR

Největší vědecký festival v Česku odstartoval 6. listopadu a přinesl více než 500 akcí po celé České republice od Chebu až po Třinec. Během sedmi dnů si návštěvníci mohli vybírat z nepřeberného množství přednášek, workshopů, diskusí, výstav, science show, promítání a dalších akcí, které postupně představily hlavní témata již 17. ročníku Týdne vědy a techniky AV ČR: potraviny pro budoucnost, superlasery, medicínu a civilizační choroby, nanotechnologie, robotiku a umělou inteligenci. Tradiční součástí festivalu byly dny otevřených dveří na pracovištích AV ČR, při nichž mohli fanoušci vědy na vlastní oči vidět, jak vědci bádají.

Záznamy z přednášek a panelových diskusí je možné zhlédnout na Youtube kanálu Týdne vědy a techniky AV ČR. Fotografie z jednotlivých akcí naleznete na www.zonerama.com/AVCR.

Boj s obezitou a cukrovkou

V laboroři Lenky Maletínské z Ústavu organické chemie a biochemie AV ČR se podařilo uměle připravit a chemicky modifikovat neuropeptid – hormon, který má vliv na příjem potravy. Objev, na kterém se podílel i Fyziologický ústav AV ČR, by tak mohl znamenat přelom v léčbě obezity a cukrovky II. typu. Oba akademické ústavy již podepsaly smlouvu o vědecké spolupráci s farmaceutickou společností Novo Nordisk. „V určité fázi do toho musí vstoupit silná profesionální firma, protože náklady na vývoj nových léčiv a licencí jsou obrovské. Čekají nás složité schvalovací procedury a přísné klinické testy,“ vysvětluje Martin Fusek z Ústavu organické chemie a biochemie AV ČR, který spoluprací s dánskou firmou připravoval. Podle jeho slov je příjem potravy velmi komplikovaná a stále ještě ne zcela probádaná oblast s mnoha mechanismy, do nichž se zapojují různé části těla, včetně mozku. „Pokud bych to měl zjednodušit, tak když se najíme, začne v našem mozku působit hormon, který je jakousi stopkou – vysílá signál, že už bychom jíst neměli. Doktorka Maletínská tento hormon zkoumá a podařilo se jí připravit látku s podobnými vlastnostmi.“ Vědci čelili ještě dalšímu problému – jak tuto látku periferně dostat až do mozku. Nakonec se bude podávat injekčně jako inzulin. Nová látka vykazuje překvapivou účinnost. U zvířecích modelů se snížila hmotnost o 15 až 20 %, zatímco většina nyní dostupných látek dokáže snížit hmotnost maximálně o 10 %, a to v kombinaci s velkou silou vůle a cvičením.

Nebezpečné sesuvy půdy zkoumají vědci v Peru

Strmé svahy vesničky Rampac Grande nedařilo nejvyšší peruánské hory Huascarán postihly v roce 2009 katastrofické sesuvy. S pomocí přicházejí díky finančnímu příspěvku zahraniční rozvojové spolupráce ČR vědci z Ústavu struktury a mechaniky hornin AV ČR. Ve spolupráci s peruánským Národním institutem pro výzkum ledovců a horských ekosystémů zkoumali nebezpečí, které pro místní obyvatele představují sesuvy půdy. Čeští vědci v čele s Janem Klimešem nejsou v andských velehorách žádnými nováčky. Již dříve hodnotili nebezpečí sesuvů a povodní z ledovcových jezer v Cordillera Blanca – tropickém pohoří s největším pokrytím ledovci na světě. Tentokrát mapovali bezpečné oblasti, které místní komunita může využít k rozvoji, a zároveň hledali nebezpečná místa, jimž by se obyvatelé měli vyhýbat.

Pomocí nových metod hodnocení satelitních snímků vznikají mapy, které definují pro každou domácnost v závislosti na jejím umístění v deformovaném svahu míru závažnosti situace, doporučují opatření k rychlé reakci v rizikových obdobích či aktivitách a pro provinční vládu představují důležitý podklad k územnímu plánování. Z prostředků malého lokálního rozvojového projektu byl pořízen přesný měřicí přístroj extenzometr, vznikly kontrolní body a do terénu byly umístěny kovové tabulky označující bezpečné zóny a evakuační cesty.

Ústav pro soudobé dějiny poodhaluje historii romské genocidy

Romské komunity jsou součástí multi-etnické mozaiky střední a východní Evropy. Co ale vlastně víme o jejich historii? Studium Romů je doménou folkloristů, etnologů a filologů, zatímco romská historie jako disciplína je roztržtá a izolovaná. Žádná akademická platforma, která se zaměřuje na historický výzkum romských komunit, dosud neexistovala. Změnit to má Pražské fórum pro romské dějiny při Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR. Nově ustavená nadnárodní iniciativa má propojit badatele z různých evropských zemí, a to nejen romisty, ale především historiky, sociology, antropology, filology a další odborníky. První konference zaměřená na romský holocaust a jeho následky se uskutečnila ve dnech 20.–21. září v pražské vile Lanna.